

İDARİ YARGILAMA USULÜNDE DİLEKÇE RET KARARLARI: ÜÇÜN BEŞİN HESABI YAPILIR MI?

DECLINE OF PETITION IN ADMINISTRATIVE JUDICIAL PROCEDURE: LET'S NOT PINCH THE PENNIES?

Doç. Dr. Seyfettin KARA*

ÖZ

Herkes yargı mercileri önünde hak arama hürriyetine sahiptir. Yargı mercileri nezdinde dava açma hakkı dava dilekçeleri ile kullanılır. Dava dilekçeleri de belli şekil kurallarına tabidir. Nitekim idari mahkemelerde davacı olmayı sağlayan dava dilekçeleri de İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 3 ve 5. maddelerine uygun olmalıdır. Söz konusu maddelere uygun olmayan dava dilekçesinin reddine karar verilir. Dilekçe ret kararının tebliğinden itibaren 30 günlük süre geçirildikten sonra yenilenirse davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar verilir.

İdari yargılama usulünde dava açma süresi hak düşürücü süredir. Bu sebeple süresi geçirildikten sonra yenilenen dilekçe konusu hakkında bir daha hak iddia edilemez. Bu bağlamda söz konusu sürenin 30 gün değil de genel dava açma süresi olan 60 gün olarak düzenlenmesinde yarar vardır. Zira dava dilekçesinin reddi üzerine davayı yenilmek adına öngörülen 30 günlük sürenin hak düşürücü değil düzenleyici bir süre olarak yorumlanması gerekir. Dava dilekçelerinin ihtiva etmesi gereken hususlar konusunda kanuni düzenlemede öngörülen her şekil şartı eksikliği dava dilekçesinin reddi ile sonuçlanır. Bu durum da yargılama sürecinin uzamasına sebebiyet vereceği için söz konusu şartların kanun koyucu tarafından azaltılması yerinde olur.

Makalenin Geliş Tarihi : 10.10.2022

Makalenin Kabul Tarihi : 11.12.2022

* Antalya 4. İdare Mahkemesi Başkanı

seyfettinkara@yahoo.com ORCID ID: 0000-0003-1743-7500

Anahtar Kelimeler: Hukuk Devleti, Hak Arama Hürriyeti, Dilekçe Ret Kararı, Süre, İtiraz.

ABSTRACT

Everyone is entitled to a have a right to claim at a tribunal established by law. The right to file a lawsuit is used with lawsuit petitions. These petitions are also subject to certain format rules and should comply with Articles 3 and 5 of the Administrative Judicial Procedure Law. The lawsuit petition that does not comply with the said articles are declined and the case will be dismissed if the petition is not renewed after 30 days from the official notification of the declie.

The period of filing a lawsuit in the administrative proceedings are subject to the period of prescription and no claim shall be asserted after this period. In this context, it would be more convenient to set the said period as 60 days, which is the general period of filing a lawsuit. The 30-day period upon the rejection of a lawsuit should be interpreted as a regulatory period, instead of a period of prescription. The absence of any requirements in the format rules stipulated in the legal regulation regarding a lawsuit petition results in the decline of the lawsuit petition. The reduction of procedural requirements shall contribute to shorten of the judicial process.

Keywords: State of Law, Freedom of Claim, Petition Rejection Decision, Duration, Objection.

GİRİŞ

Temel hak ve hürriyetlerden biri de hak arama hürriyetidir. 1982 Anayasası'nın 36. maddesinde; herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı ve/veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda yabancı veya Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı arasında herhangi bir ayırım gözetilmemiştir. İster yabancı isterse Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olsun Anayasal hüküm doğrultusunda herkes hak arama hürriyetine sahiptir.

Yargı mercileri önünde hak aranabilmesi şikâyet veya dilekçeler ile olur. Yargılama mekanizması olan mahkemelerin harekete

geçebilmesi için bir dava açılması gerekir. Nitekim idari mahkemeler ile hukuk mahkemelerinde hakkını aramak isteyen kişi dava açmak için bir dilekçeyle yargı merciine başvurmalıdır. Ceza mahkemelerinde de ya şikâyet ve ihbar sonucunda ya da Cumhuriyet savcılarınca re'sen harekete geçilmek suretiyle düzenlenen iddianamelerle dava açılır. Zira Ceza Muhakemeleri Kanunu'na göre ceza mahkemelerinde dava açılabilmesinin tek yolu, toplumsal iddia makamı olan Cumhuriyet savcıları tarafından “iddianame” adı altında düzenlenen dilekçeler ile ilgili ceza mahkemesine başvurulması suretiyle olur.¹ Söz konusu iddianameler de bir tür dava dilekçesidir. Bu sebeple dava dilekçesi bir davanın anahtarıdır. Şayet anahtar doğru olursa hem meram daha doğru anlatılır hem de uyuşmazlığın çözümü daha sağlıklı olur.

Ülkemizde yargı kolu dörde ayrılmıştır. Söz konusu dört yargı kolundan biri anayasa yargısı, biri uyuşmazlık yargısı ve diğer ikisi de adli yargı ve idari yargı koludur. Belirtilen dört yargı kolundan biri olan idari yargı organlarına, genel olarak idarenin işlem ve eylemlerinin yargısal denetimini yapma görev ve yetkisi verilmiştir. İdari yargı organlarıncı idarelerin işlem ve eylemlerinin hukuka uygun olup olmadıklarının yargısal denetimi yapılır. Ancak bütün idari işlem ve eylemlerin yargısal denetimi idari yargı organlarına bırakılmadığı için söz konusu bu ayırım mutlak bir şekilde uygulanmamaktadır². Çünkü bazı idari işlem ve eylemlerden kaynaklanan uyuşmazlıklar adli yargı kolunda da çözümlenebilmektedir.

İdari yargıda uyuşmazlıkların çözümü İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda (İYUK) gösterilen usullere tabidir. İdari mahkemelerde “yazılı yargılama usulü” uygulanır. Nitekim İYUK'un 1. maddesinin 2. fıkrasında, Danıştay, bölge idare mahkemeleri ve idare mahkemeleri ile vergi mahkemelerinde yazılı yargılama usulünün uygulanacağı ve incelemenin evrak üzerinde yapılacağı düzenlenmiştir. Dolayısıyla idari mahkemelerde dava açabilmenin tek yolu dava dilekçesidir. Ancak

¹ ÖZTÜRK, Bahri – TÖNGÜR, Ali Rıza – ÇETİNTÜRK, Ekrem, Ceza ve Muhakeme Hukukunun Temel Kavramları II, Polis Akademisi Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 2021, s. 64.

² YILDIRIM, Turan – YASİN, Melikşah – KAMAN, Nur – ÖZDEMİR, H. Eyüp – ÜSTÜN, Gül – TEKİNSOY, Okay, İdare Hukuku, XII Levha Yayınları, Güncellenmiş 5. Baskı, İstanbul, 2013, s. 677.

yazılı yargılama usulü dava dilekçesi ile bitmez. Yazılılık ilkesi uyarınca dava dilekçesi ile dava açılır. Söz konusu ilke uyarınca, dava açıldıktan sonra kesin hükmün verilmesine kadar olan aşamada davanın taraflarının, davaya bakan hâkim ve/veya mahkemenin, varsa davaya müdahil olanların ve Danıştay savcısının düşüncesi de dâhil olmak üzere, bütün işlemler yazılı olarak gerçekleşir³. Bütün bunların yanında idari mahkemelerde, davanın taraflarınca hazırlanması ilkesi yerine bir ikinci ilke olan “*re’sen araştırma ilkesi*” de geçerlidir. Re’sen araştırma yetkisi ile birlikte idari mahkemeler, davanın taraflarının iddia ve savunmalarına bağlı kalmaksızın aktif bir şekilde rol alma imkânına sahip olur⁴. Böylece idari mahkemelerce, davanın taraflarınca herhangi bir talep olmasa dahi, maddi ve hukuki gerçekliğe ulaşmak için tarafların mahkemeye sunduğu bilgi ve belgelerle yetinilmeyip ihtiyaç duyulan her türlü bilgi ve belgelerin ilgili kişi ve/veya kurumlardan temin edilmesi imkânına sahip olunur⁵. Söz konusu ilke uyarınca sadece davanın taraflarından değil, aynı zamanda dava dışında üçüncü idare ve/veya idarelerden de ilgili idari mahkeme tarafından lüzum görülen her türlü bilgi ve belgelerin istenilmesi de yine yazılı usulle yapılır. Dava dışı kurum ve/veya kişilerden istenilen bilgi ve belgeler de idari mahkemelere yazılı olarak sunulur⁶. İdari mahkemeler de dava dosyasını inceleyerek yazıya dökmek suretiyle kararını verir⁷. Verilen kararın ilgililerine tebliği de yazılı olarak yapılır.

³ TÜRKOĞLU ÜSTÜN, Kamile, İdari Yargılama Usulüne Hakim Olan İlkeler, Seçkin Yayınları, Ankara, Haziran 2019, s. 335.

⁴ YASİN Melikşah, İdari Yargılama Usulünde İspat, XII Levha Yayınları, I. Baskı, İstanbul, Ağustos 2015, s. 12.

⁵ OĞURLU Yücel, “Danıştay Kararları Işığında İdari Yargılama Usulünde Re’sen Araştırma İlkesi”, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 1, 1998, s. 127.

⁶ AKYILMAZ, Bahtiyar – SEZGİNER, Murat – KAYA, Cemil, Türk İdari Yargılama Hukuku, Savaş Yayınevi, Yenilenmiş 7. Baskı, Ankara, Ekim 2022, s. 41.

⁷ İdari mahkemelerde duruşma yapılması yazılı yargılama usulü kuralının istisnasını teşkil eder. Zira duruşma sözlü yargılama usullerinden biridir. Ancak idari yargılama usulündeki duruşma usulleri adli yargılama usulünden farklıdır. Adli yargılama usulündeki duruşmalarda duruşma zaptı (tutanak) tutulmasına rağmen idari mahkemelerde yapılan duruşmalarda herhangi bir tutanak tutulmaz. Bu bağlamda idari mahkemelerdeki duruşma şekline sözlü murafaa diyebiliriz.

Yazılı yargılama usulünden kasıt, dava açılması da dâhil olmak üzere bütün yargılama aşamasında yazının geçerli olması ve incelemenin evrak üzerinde yapılmasıdır. İdari yargılama usulünde yazılı yargılama usulünün geçerli olması sebebiyle dava açılması, savunma verilmesi ile replik ve düplik aşamaları da her türlü usulî işlemlerin yazıya tabi olmasıdır. Dolayısıyla yazılı yargılama usulünün geçerli olduğu idari yargıda davanın açılmasını sağlayan dava dilekçesinin de birtakım usule ilişkin kurallara uygun olması gerekir. Nitekim idari yargılama usulünde dava dilekçesinin neleri ihtiva etmesi gerektiği İYUK'un 3. maddesinde teferruatlı olarak sayılmıştır. İYUK'ta öngörülen usullere uygun olarak hazırlanan dava dilekçesi ilgili idari yargı merciine sunulup kayda alındığı andan itibaren dava açılmış sayılır.

I. DAVA DİLEKÇESİNİN İHTİVA ETMESİ GEREKEN UNSURLAR

İYUK'un "*İdari dava türleri ve idari yargı yetkisinin sınırı*" başlıklı 2. maddesinde idari dava türleri sayılmıştır. Söz konusu madde düzenlemesine göre idari davalar; idari işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlal edilenler tarafından açılan iptal davaları ile idari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan ihlal edilen kişiler tarafından açılan tam yargı davaları ve tahkim yolu öngörülen imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar hariç olmak üzere, kamu hizmetlerinden birinin yürütülmesi için yapılan her türlü idari sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davalar olarak sayılmıştır. İlk bakışta iptal ve tam yargı davaları dışında idari sözleşmelerden kaynaklı bir dava türü daha olduğu anlaşılrsa da Türk İdare Hukuku öğretisi ve uygulamasında idari sözleşmelerden kaynaklanan ayrı ve kendine özgü bir dava türü bulunmamaktadır. Zira İYUK'ta düzenlenmiş olmakla birlikte idari sözleşmelerden doğan uyuşmazlıklarda yeni bir dava türünün değil, yeni bir idari uyuşmazlık kaynağının tanımı yapılmıştır⁸. Bu sebeple idari

⁸ CANDAN, Turgut, Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara, 2006, s. 191.

yargılama usulünde iki dava çeşidi bulunmakta olup, bu davalardan biri iptal bir diğeri de tam yargı davasıdır⁹.

İdari yargıda dava açılabilmesinin tek yolu dava dilekçesidir. Nasıl ki kilitli bir kapının anahtarı ne ise bir davanın anahtarı da dava dilekçesidir. İdari yargıda dava dilekçesi için belirli bir şekil şartı öngörülmemiştir¹⁰. Sadece dava dilekçesinin neleri ihtiva etmesi gerektiği İYUK'un 3. maddesinde ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre dava dilekçesi her şeyden önce imzalı olmalıdır. Bütün dilekçelerin olmazsa olmazlarından biri imzadır. Söz konusu imzanın mutlaka ıslak imza (el yazısı imza) olması gerekmez. Islak imzalı da elektronik imzalı da olabilir. Elektronik imza, ıslak imza ile atılan imzanın bütün hukuki sonuçlarını doğurur. (Türk Borçlar Kanunu'nun 15. maddesinin 1. fıkrası ile Elektronik İmza Kanunu'nun 5. maddesinin 1. fıkrası). Ancak ıslak veya elektronik imzası bulunmayan bir dilekçe ile dava açılmaz. İmza olmaksızın açılan dava dilekçelerinin idari mahkemelerce reddine karar verilir.

El yazısıyla ve/veya elektronik olarak imza atılan dilekçenin en önemli eksikliklerinden biri tamamlanmış olur. Ancak dilekçe imzalı da olsa bir muhataba hitaben yazılmalıdır. Söz konusu muhatabamız da dava açmak istediğimiz ilgili idari mahkeme olmalıdır. Hazırlanan idari dava dilekçesi ilgisine göre Danıştay, idare mahkemesi ve vergi mahkemesi başkanlıklarına hitaben yazılmalıdır. İYUK'un 3. maddesinin 2. fıkrasında idari dava dilekçesinin içeriğinin nasıl olması gerektiği ayrıntılı düzenlenmiştir. Söz konusu maddeye göre, idari dava dilekçelerinde;

- Davanın taraflarının (davacı ve davalı) ve varsa vekillerinin veya temsilcilerinin ad ve soyadları veya unvanları ve adresleri ile

⁹ GÖZLER, Kemal, İdare Hukuku, C. I, Ekin Yayınları, İkinci Baskı, Bursa, 2009, s. 210; KAPLAN, Gürsel, İdari Yargılama Hukuku, Ekin Yayınları, Bursa, 2016, s. 146; ASLAN, Zehreddin (Editör), Açıklamalı ve İçtihatlı İdari Yargılama Usulü Kanunu, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 36; ÇAĞLAYAN, Ramazan, İdari Yargılama Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 9. Baskı, Ankara, 2017, s. 437.

¹⁰ AKYILMAZ, Bahtiyar – SEZGİNER, Murat – KAYA, Cemil, Türk İdari Yargılama Hukuku, Savaş Yayınevi, Yenilenmiş 7. Baskı, Ankara, Ekim 2022, s. 125.

gerçek kişilere ait Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası yazılmalıdır.

- Davanın konusunun ne olduğu ile davanın sebepleri ve dayanılan deliller,
- İptal davası açılıyorsa uyuşmazlık konusu yapılan idari işlemin yazılı bildirim tarihi belirtilmelidir.
- Vergi, resim, harç, benzeri mali yükümler ile bunların zam ve cezalarına ilişkin vergi mahkemelerinde açılan davalarla tam yargı davalarında uyuşmazlık konusu miktar açık ve net olarak yazılmalıdır.
- Vergi davalarında davanın ilgili bulunduğu verginin veya vergi cezasının türü ve yılı, tebliğ edilen ihbarnamenin tarihi ve numarası ve varsa mükellef hesap numarası da gösterilmelidir.

İptal davalarında iptali istenen işlemin aslı veya örneği ile dava konusu ile ilgili belgelerin asılları veya örnekleri de dava dilekçesine eklenir. Vekil tarafından açılan davalarda dava dilekçesinde vekil tarafından imzalanır. Bunun yanında vekâletnamenin de vekilce açılan davalarda dava dilekçesi ekinde ilgili idari mahkemeye sunulması gerekir. Tüzel kişi tarafından açılan davalarda da tüzel kişiliği temsile yetkili kişi tarafından dava dilekçesi imzalanmalıdır. Ayrıca dava dilekçesini imzalayan kişi ve/veya kişilerin ilgili tüzel kişiliği temsil ettiğini gösterir temsil belgesi ve imza sirküsünün de dava dilekçesine eklenmesi gerekir. Vekâletnamenin veya temsil belgesinin dava dilekçesine eklenmemesi açılan davanın ehliyet yönünden reddedilmesi sonucunu doğurmayıp; sadece dava dilekçesinin reddi sonucunu doğurur¹¹.

Hazırlanan dava dilekçesi ile dilekçeye eklenen evrak davalı olarak gösterilen kurum ve/veya kurumların sayısından bir fazla olarak hazırlanır. Dava dilekçelerinin davalı taraf sayısından bir fazla hazırlanıp ilgili idari mahkemeye sunulmasının sebebi de diğerlerinin dava açıldıktan sonra ilgili mahkemece davalı idare ve/veya idarelere

¹¹ Danıştay 7. Daire Başkanlığının 20/03/2003 tarih ve E. 2001/2696, K. 2003/684 sayılı kararı, Danıştay Kararlar Dergisi, S. 2, s. 264.

gönderilmesi, kalan fazla dava dilekçesi ile ekinin de dava dosyasına eklenmesidir.

II. İYUK 3. MADDE UYARINCA DİLEKÇE RET KARARI

Bir uyuşmazlık idari yargı organının önüne geldiğinde yargı organınca ilk ve öncelikle bakılacak husus, dava dilekçesinin İYUK'un 14. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen hususlara uygun olup olmadığı yönünden incelenmesidir. İlk inceleme aşaması denilen bu aşamada, idari mahkemelerce uyuşmazlığın esası hakkında bir incelemeye geçilmeden önce usul kuralları açısından bir eksiklik olup olmadığı yönünden bir ön inceleme yapılır¹². İlk inceleme müessesesi, idari davaların ön koşullar sürüncemede bırakılmaksızın karara bağlanmasını sağlayan basit ve süratle işleyen bir mekanizma olarak düşünülmüştür¹³. Bu anlamda idari yargı mercilerine açılan davalarda öncelikle idari yargının görevli olup olmadığı, görevli ise açılan davanın yetkisinde olup olmadığı, açılan dava idari yargı organının hem görevinde hem de yetkisinde ise açılan davada idari merci tecavüzü olup olmadığı, dava açan kişi ve/veya kişilerin ehliyetli olup olmadığı, iptal davasında iptali istenen işlemin idari davaya konu olacak kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olup olmadığı, davanın süresinde açılıp açılmadığı, dava dilekçesinde davalı olarak yazılan kurumun doğru gösterilip gösterilmediği, son olarak da **dava dilekçesinin İYUK'un 3. ve 5. maddelerine uygun olup olmadığı** yönlerinden sırasıyla incelenir.

İlgili idari mahkemece yapılan ilk incelemede dava dilekçesinin İYUK'un 3. maddesine uygun olmadığının tespiti halinde 30 gün içinde İYUK'un 3. maddesine uygun şekilde yeniden düzenlenmek veya noksanları tamamlanmak suretiyle dava açılmak üzere dilekçenin reddine karar verilir. İYUK'un 15. maddesinin 5. fıkrasında ise dava dilekçesinin reddedilmesi üzerine yeniden verilen dilekçelerde aynı yanlışlıklar yapılması durumunda davanın reddedileceği kuralına yer verilmiştir.

¹² AKYILMAZ, Bahtiyar – SEZGİNER, Murat – KAYA, Cemil, Türk İdari Yargılama Hukuku, Savaş Yayınevi, Yenilenmiş 7. Baskı, Ankara, Ekim 2022, s. 144.

¹³ GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref – DİNÇER, Güven, İdari Yargılama Usulü, Turhan Kitabevi, Ankara, 1996, s. 416.

Dava dilekçesinin neleri ihtiva etmesi gerektiği İYUK'un 3. maddesinde ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir. Söz konusu maddede belirtilen eksikliklerin bulunması halinde yargı mercilerince, dava dilekçesinin İYUK'un 3. maddesine uygun olmadığından bahisle dava dilekçesinin reddine karar verilir (İYUK m. 15/1-d). Her ne kadar karar sonucunda ret yazmış olsa da dilekçenin reddi kararı davanın reddi anlamına gelmez¹⁴. Zira dilekçe ret kararı ile dava açan kişiye davasını yeniden açma imkânı tanınmış olur. Ancak söz konusu düzenlemedeki her eksiklik durumunda dilekçe ret kararı verilmemelidir. Zira İYUK'un 3. maddesine uygun olmayan her durumda dava dilekçesinin reddine karar verilmesi hem usul ekonomisine aykırı düşer hem de yargılamanın uzamasına sebep olur.

Nasıl ki bir davanın anahtarı dava dilekçesi ise dava dilekçesinin de olmazsa olmazı imzasıdır. Dava dilekçesinde el yazısıyla veya elektronik olarak atılan bir imza yoksa başka bir ifadeyle, dava dilekçesi imzasız ise İYUK'un 3. maddesine göre dava dilekçesinin reddine karar verilir¹⁵. Hazırlanan dava dilekçesinin mahkeme olarak bir muhatabı olmalıdır. Bu sebeple dilekçede muhatabın gösterilmediği bir dava dilekçesinin de reddine karar verilir. Zira hazırlanan bir idari dava dilekçesi ilgisine göre Danıştay, idare mahkemesi ve vergi mahkemesi başkanlıklarının birine hitaben yazılmalıdır.

Yargı mercileri önünde davacı gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişiler de davacı olabilir. Dava açan kişi tüzel kişi ise dava dilekçesinde ilgili tüzel kişinin ismi ile söz konusu tüzel kişiliği temsil eden kişilerin isimlerinin de dava dilekçesine eklenmesi gerekir. Bunun yanında davacı

¹⁴ AKYILMAZ, Bahtiyar – SEZGİNER, Murat – KAYA, Cemil, Türk İdari Yargılama Hukuku, Savaş Yayınevi, Yenilenmiş 7. Baskı, Ankara, Ekim 2022, s. 125.

¹⁵ Muğla 1. İdare Mahkemesinin 07.12.2017 tarih ve E. 2017/1571, K. 2017/2519 sayılı kararı, “..dava dilekçesinde davacı vekilinin imzasının bulunmadığı...Bu durumda; dava yenilenmek isteniyorsa işbu dilekçe ret kararından da bahsedilmek suretiyle, dava dilekçesinde imza eksikliğinin tamamlanarak yeni bir dilekçeyle davanın yenilenebileceği... Açıklanan nedenlerle, dava dilekçesinin 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 15.maddesinin 1. fıkrası (d) bendi gereğince bu kararın tebliğ tarihini izleyen günden itibaren (30) gün içinde bizzat veya bir avukat vasıtasıyla 3.maddeye uygun şekilde düzenlenerek yeniden dava açılmak üzere reddine...” (yayımlanmamıştır).

tüzel kişinin vekilleri ile açık adresleri de dava dilekçesine yazılmalıdır. Şayet dava açan gerçek kişi ise dava dilekçesine adı ve soyadı ile birlikte Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası ve adresleri yazılmalıdır. Bunun yanında davacı gerçek kişinin vekili veya temsilcisi varsa bunların da isminin dava dilekçesinde belirtilmesi gerekir. Dilekçelerin söz konusu hususlardaki eksikliği İYUK'un 15/1-d maddesi uyarınca ise, dava dilekçesinin reddi sebebi sayılır.

Davanın konusunun ne olduğu açık ve net olarak belirtilmelidir. Zira davanın konusu net olarak ortaya konulamazsa ilgili idari mahkemenin karar vermesi de zorlaşır. Özellikle idari dava türlerinden olan iptal davalarında, iptali istenilen işlem veya işlemlerin tarih ve sayısı dilekçede yazılmak suretiyle açıkça belli edilmesi, bu işlemlere yönelik açıkça iptal isteminde bulunulması ve dava yoluyla talep edilenin duraksamaya yol açmayacak nitelikte açıkça belirtilmesi gerekir. Zira ilgili idari mahkemece ilgililerin açıkça tarih ve sayısını belirttiği işlem veya kararların hukuka uygunluk/aykırılık denetimi yapıldığından, işlem veya kararların tarih ve sayısı belirtilmeksizin ilgililerince açılan davalarda hukuka uygunluk/aykırılık denetiminin hangi işlem veya kararlara yönelik olarak yapılacağı noktasında yargı yerleri duraksamaya düşer. Bunun yanında açıkça tarih ve sayısı belirtilmeksizin açılan iptal davalarında, ilgililerin dava açmaya neden olan asıl iradeleri dışında dava konusu yaptıklarını düşündüğü işlemlerden başka işlemlerin yargısal denetiminin yapılması gibi olumsuz sonuçların doğmasına da neden olur. Dolayısıyla iptal davalarında dava açan kişi tarafından iptali istenen işlem ve/veya işlemlerin tarih ve sayısının açık ve net olarak ortaya konulmaması durumlarında idari mahkemelerce dilekçenin reddine karar verilir¹⁶.

İptal davası yanında bir diğer idari dava türü olan tam yargı davasında da dava konusu tazmini istenen miktarın hiçbir tereddüde yer

¹⁶ Antalya 4. İdare Mahkemesinin 11.04.2019 tarih ve E. 2019/342, K. 2019/257 sayılı kararı, "...dava dilekçesi ve eklerinin bir bütünlük oluşturacak şekilde uyumlu olmasının yanı sıra tereddüde yer vermeyecek şekilde açık ve net olması gerektiği; bu itibarla hangi işlem veya işlemlere karşı dava açılacaksa talebin ve buna yönelik açıklamaların açık ve net olması gerektiği anlaşıldığından, dava dilekçesinin bu haliyle 2577 sayılı İdari Yargılama Usul Kanununun 3. maddesine uygun olmadığı..." (yayımlanmamıştır).

vermeyecek şekilde açık ve net olarak rakamsal olarak dava dilekçesinde yazılması gerekir. Sadece tazmini istenen miktarın rakamsal olarak açık ve net olarak yazılması yetmez. Aynı zamanda açılacak tam yargı davalarında talep edilen tazminat miktarı yanında zarar kalemlerinin de hiçbir tereddüde mahal bırakmayacak şekilde açık ve net olarak gösterilmesi gerekir. Başka bir ifadeyle, dilekçe ile tazmini talep edilen miktarın ne kadarının maddi, ne kadarının manevi, ne kadarının bakım ücreti, ne kadarının geçici ve/veya kalıcı iş göremezlik karşılığı olduğu ve ne kadarının da destekten yoksun kalma bedeli olduğunun açıkça ortaya konulması gerekir. Bu bağlamda tam yargı davalarında dava konusu tazmini istenen miktar ile zarar kalemlerinin açık ve net olarak dava açan kişi tarafından ortaya konulmaması durumlarında idari mahkemelerce yine İYUK'un 3. maddesine uymayan dava dilekçesinin, İYUK'un 15/1-d maddesi uyarınca reddine karar verilir¹⁷.

Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümler ile bunların zam ve cezalarına ilişkin vergi mahkemelerinde açılan davalarda da, tam yargı davalarında olduğu gibi, uyuşmazlık konusu miktar açık ve net olarak dava dilekçesinde yazılmalıdır. Ayrıca vergi mahkemesinde açılan davalarda davanın ilgili bulunduğu verginin veya vergi cezasının türü ve yılı, tebliğ edilen ihbarnamenin tarihi ve numarası ile varsa mükellef hesap numarasının dava dilekçesinde gösterilmesi gerekir. Bu hususlardaki eksiklik dava dilekçesinin İYUK'un 3. maddesine uygun olmaması sonucunu doğurduğundan dolayı dava dilekçesinin reddine karar verilir.

¹⁷ Antalya 4. İdare Mahkemesinin 15.09.2022 tarih ve E. 2022/1107, K. 2022/876 sayılı kararı, "... hatalı uygulama sonucunda pnomatöraks geçirdiği iddia edilerek şimdilik 1.000,00.-TL maddi, 100.000,00.-TL manevi tazminata karar verilmesi istenilmiş ise de; 1.000,00.-TL maddi tazminat miktarının neden kaynaklandığının, bu bağlamda dayanağının ne olduğunun dava dilekçesinde açık ve net olarak belirtilmediğinden 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 3. maddesine uygun olmadığı anlaşılan dava dilekçesinin reddi gerektiği,... yukarıda tespit edilen husus dikkate alınarak, iş bu dilekçe ret kararından da bahsedilmesi suretiyle Antalya 4. İdare Mahkemesi'ne hitaplı olarak, talep edilen maddi tazminatın dayanağı olan zarar kaleminin (geçici iş gücü kaybı, sürekli iş gücü kaybı, tedavi masrafları, ve bunun gibi) ve hangi zarar kalemine karşılık ne miktarda maddi tazminat istenildiği hususunun açık ve net bir şekilde belirtildiği dilekçe ile davanın yenilenmesi gerektiği..." (yayımlanmamıştır).

İYUK'un 3. maddesinde; davanın taraflarının (davacı ve davalının) ve varsa vekil veya temsilcilerinin ad ve soyadları veya unvanları ve adresleri ile davacı gerçek kişi ise Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasının da yazılması gerektiği düzenlenmiştir. Ancak aynı Kanun'un 14. maddesinin 2. fıkrasının f bendinde, dava dilekçelerinin husumet (davalı) yönünden de inceleneceği ve 15. maddesinin 1. fıkrasının c bendinde de, dava dilekçesinde davalı gösterilmeyen veya yanlış davalı gösterilerek açılması halinde ilgili mahkemece tespit edilen davalıya dava dilekçesinin tebliğ edileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda dava dilekçesinde davalının adının, unvan ve adresinin gösterilmemesi ya da yanlış gösterilmesi dilekçe ret sebebi olmayıp, sadece ilgili mahkemece gerçek davalının tespitini gerektirir. Nitekim uygulamada da mahkemece ara kararı şeklinde hasım düzeltme kararı verilmek suretiyle doğru davalı tespit edilir ve bu idareye de karar tebliğ edilmek suretiyle dava dosya tekemmül ettirilir¹⁸.

İstisna söz konusu olmaksızın herkes hak arama hürriyetine sahip olduğu için Türkiye Cumhuriyeti mahkemelerinde yerli ve/veya yabancı, gerçek ve/veya tüzel kişi ayrımı yapılmaksızın herkes davacı veya davalı olabilir. Yabancı davacı ile tüzel kişi davacının dava dilekçesinde ad ve soyadları ile unvan ve adreslerinin de yazılması gerekir. Ancak davacı gerçek kişi ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı ise dava dilekçesinde adres ve unvanlarının yazılması şartı aranmamalıdır. Sadece ad ve soyadı ile Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasının yazılması yeterli sayılmalıdır. Zira kimlik numarasının Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) sistemine kaydedilmesi sonucunda adrese dayalı bir sistem olan merkezi nüfus idare sistemi (MERNİS) sayesinde sisteme kayıtlı olan adresine tebligat işlemleri de yapılır.

Yine İYUK'un 3. maddesinde dava dilekçesinde dava konusu işlem, davanın sebepleri ve dayanılan deliller ile iptal davası açılıyorsa

¹⁸ Antalya 4. İdare Mahkemesinin 23.09.2022 tarih ve E. 2022/1153 sayılı kararı, “*Davanın doğru hasım olan ALANYA BELEDİYE BAŞKANLIĞI husumetiyle incelenmesi gerektiğinden dava dilekçesinin 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 15. maddesinin (c) fıkrası gereğince gerçek hasım olarak tespit edilen ALANYA BELEDİYE BAŞKANLIĞI'na bu kararımızla birlikte tebliğ edilmek suretiyle dava dosyasının tekemmül ettirilmesine ve kararın bir örneğinin davacılar vekiline tebliğine...*” (yayımlanmamıştır).

uyuşmazlık konusu yapılan idari işlemin yazılı bildirim tarihinin de belirtilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Zira idari yargılama usulünde “re’sen araştırma ilkesi” geçerli olduğu için dava konusu işlemin dilekçeye eklenmemesi, işlemin tebliğ tarihi ve davanın sebepleri ile dayanılan delillerin belirtilmemesi dilekçe ret sebebi sayılmamalıdır. Davanın aydınlatılması için re’sen araştırma yetkisi kullanılmalıdır¹⁹. Çünkü bu hususlar ilgili mahkemece kolayca araştırılmak suretiyle bulunur. Dilekçe ret kararı verilmemesi sonucunda yargılama süreci de sekteye uğratılmamış olur.

İYUK’un 3. maddesinin 3. fıkrası düzenlemesine göre, dava dilekçesine dava konusu işlemin ve belgelerin asılları veya örnekleri dava dilekçesine eklenmelidir. Ancak dava konusu işlemin dava dilekçesine eklenmemesi durumunda dilekçe ret kararı yoluna gidilmemelidir. Zira dava konusu edilen idari işlem davacı tebliğ edilmemiş veya başka bir şekilde davacının eline ulaşmamış olabilir. Bu bağlamda davacı yanca bu husus belirtilerek dava konusu edilen işlemin tarih ve sayısı dilekçede yazılmışsa veya kanıt belgesinin yeri dilekçede yazılmışsa bu konu eksiklik olarak görülmemelidir²⁰.

İYUK’un 3. maddesinin 3. fıkrası uyarınca dava dilekçesi ile dilekçelere ekli evrakın örneklerinin karşı taraf sayısından bir fazla olacağı belirtilmiştir. Dava dilekçesinin tek nüsha olarak mahkemeye sunulması ile dava konusu işlemin ve belgelerin asılları veya örneklerinin dava dilekçesine eklenmemesi de dilekçe ret sebebi olarak görülmemelidir²¹. Söz konusu hususlar da ilgili mahkemece taraflardan istenilmek suretiyle eksiklik ikmal edilebilir. Ancak dava konusu işlem

¹⁹ TÜRKOĞLU ÜSTÜN, Kamile, İdari Yargılama Usulüne Hakim Olan İlkeler, Seçkin Yayınları, Ankara, Haziran 2019, s. 142.

²⁰ COŞKUN, Sabri – KARYAĞDI, Müjgan, İdari Yargılama Usulü Örnek İçtihatlar-Yorumlar, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2001, s. 254.

²¹ Gaziantep 2. İdare Mahkemesinin 31.01.2007 tarih ve E. 2007/26, K. 2007/135 sayılı kararı, “... karşı taraf sayısından bir fazla olması gereken dava dilekçesinin tek suret olduğu...yukarıda açıklanan mevzuat hükümlerine uygun olarak düzenlenmeyen dava dilekçesinin reddi gerektiği...Açıklanan nedenlerle; 2577 sayılı Yasanın 15. maddesinin 3622 sayılı Kanunla değişik 1. fıkrasının (d) bendi uyarınca, yukarıda belirtilen noksanların tamamlanarak 30 (otuz) gün içinde yeniden dava açmakta serbest olmak üzere dilekçenin reddine...” (yayımlanmamıştır).

dava dilekçesine eklenmese de dava konusu işlemin tarih ve sayısı dava dilekçesinde açıkça yazılmalıdır. Çünkü davanın konusu hiçbir tereddüde yer bırakmayacak şekilde açık ve net olarak dava dilekçesinde belirtilmelidir.

III. İYUK 5. MADDE UYARINCA DİLEKÇE RET KARARI

İdari yargılama usulünde davacı ve/veya davalı olabilmek için ihtiyari ve/veya zorunlu dava arkadaşlığı durumu söz konusu değildir. Zira İYUK'un 2. maddesi uyarınca, iki idari dava türünden biri olan iptal davası menfaati ihlal edilenler tarafından, tam yargı davası ise kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılabilir. İdari yargıda davacı olabilmek için menfaatin ihlal edilmesi veya kişisel hakkın muhtel olması dışında başkaca herhangi bir özel şart aranmaz. Bu anlamda idari yargıda kural olarak müstakil davacı olması esastır. Yine kural olarak iptal davalarında tek işlemin iptali istemi ile işlem ve/veya eylemden kaynaklanan tam yargı davasının açılması asıldır. Ancak İYUK'un 5. maddesindeki şartların gerçekleşmesi durumunda birden fazla kişi tek dilekçeyle dava açmak suretiyle dava arkadaşı olabileceği gibi birden fazla işleme de tek dilekçeyle dava açılabilir.

İYUK'un 5. madde düzenlemesi, aynı dilekçe ile birden fazla işleme karşı tek dilekçeyle dava açabilme imkânı sağladığı gibi birden fazla kişinin tek dilekçeyle dava açabilmesine de imkân vermiştir. Söz konusu düzenleme usul ekonomisi bağlamında çok isabetli bir düzenlemedir. Zira birden fazla kişi demek ve aynı zamanda birden fazla işlem demek birden fazla dava demektir. Dava sayısının ne kadar fazla olması o kadar mahkemelerin yükünün artması yanında yargılama giderlerinin de artması demektir. Bu anlamda İYUK'un 5. maddesi ile daha az masrafla yargılama yapılabilir.

İdari yargılama usulünde genel kural, her bir idari işleme karşı ayrı ayrı dava açılması yanında her bir kişinin de müstakil olarak dava açmasıdır. Birden fazla kişinin tek dilekçeyle dava açmasının istisnası da İYUK'un 5. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenmiştir. Söz konusu düzenleme doğrultusunda birden fazla kişinin tek dilekçe ile dava açabilmesi için dava açan kişilerin hak veya menfaatlerinde iştirak bulunması ve davaya yol açan maddi olay veya hukuki sebeplerin aynı olması gerekir. Şayet bu iki şart sağlanıyorsa birden fazla kişi müşterek bir dilekçeyle idari yargıda dava açabilir.

Yukarıda değinildiği üzere aralarında maddi veya hukuki yönden bağıllık ya da sebep-sonuç ilişkisi bulunan birden fazla işleme karşı da tek bir dilekçe ile dava açılacağı İYUK'un 5. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenmiştir. Ancak genel kural, her bir idari işlem aleyhine ayrı ayrı dava açılması olduğu için dava konusu edilen işlemler arasında maddi veya hukuki yönden bağıllık ya da sebep-sonuç ilişkisi bulunmaması durumunda birden fazla işleme karşı tek dilekçe ile dava açılması İYUK'un 5. maddesine aykırılık teşkil eder ve ilgili mahkemece dava dilekçesinin reddine karar verilir. Nitekim birden fazla ecrimisil ihbarnamesi işlemi ile tahliye işlemlerinin iptali istemiyle açılan davada, ilgili İdare Mahkemesi'nce; dava konusu edilen işlemler hukuki değerlendirmelerinin farklı olduğu belirtilmiştir. Aralarında maddi veya hukuki yönden bağıllık bulunan her bir taşınmaza ilişkin olarak düzenlenen ecrimisil ihbarnameleri için tek bir dilekçeyle dava açılacak iken ve yine hukuki değerlendirmeleri farklı olan ecrimisil işlemleri ile tahliye işlemleri için ayrı ayrı dilekçelerle dava açılması gerekir iken bunlara dikkat edilmeksizin tek dilekçeyle bu işlemlere karşı dava açıldığı gerekçe gösterilmek suretiyle dava dilekçesinin İYUK'un 5. maddesine uygun olarak düzenlenmediği sonucuna varılmıştır. Bu gerekçelerle dava dilekçesinin İYUK'un 5. maddesine uygun şekilde düzenlenerek yeniden dava açılmak üzere reddine karar verilmiştir²².

²² Antalya 4. İdare Mahkemesinin 14.10.2021 tarih ve E. 2021/1055, K. 2021/665 sayılı kararı, "... aralarında maddi veya hukuki yönden bağıllık bulunan her bir taşınmaza (parsel bazında) ilişkin olarak düzenlenen ecrimisil ihbarnameleri için tek bir dilekçeyle dava açılacak iken ve yine hukuki değerlendirmeleri farklı olan işlemler için ayrı ayrı dilekçelerle dava açılması gerekir iken tüm bunlara dikkat edilmeksizin tek bir dilekçeyle tüm bu işlemlere karşı dava açıldığı görüldüğünden, dava dilekçesinin bu haliyle 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun yukarıda belirtilen 5. maddesine uygun olarak düzenlenmediği... Bu durumda; dava yenilenmek isteniyorsa, yukarıda yapılan açıklamalar ışığında, aralarında maddi veya hukuki yönden bağıllık bulunan ve aynı parselle ilişkin olarak (658 ada 3 parsel) düzenlenen 4 tane ecrimisil ihbarnamesine karşı tek dilekçeyle, diğer taşınmazlara (658 ada 2 parsel, 659 ada 2 parsel) ilişkin düzenlenen ecrimisil ihbarnamelerine karşı da her biri için ayrı ayrı dilekçelerle ve son olarak hukuki değerlendirmeleri farklı olan ve aralarında maddi veya hukuki yönden bağıllık bulunmayan her bir parselle ilişkin tahliye kararlarına karşı da her

Birden fazla idari işlem aleyhine aralarında maddi veya hukuki yönden bağıllık ya da sebep-sonuç ilişkisi bulunması durumunda tek dilekçe ile dava açılabilir. Dava konusu edilen idari işlemlerin aynı idarece tesis edilmiş olması da gerekmez. Dava konusu edilen işlemler farklı idarelerce tesis edilmiş olsa da İYUK'un 5. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen şartları sağlıyorsa tek dilekçe ile dava açılabilir. Ancak her bir idari işleme karşı açılacak davalarda yetkili ve/veya görevli mahkemeler değişiyor ise bu durum birden fazla idari işleme karşı tek dilekçe ile dava açılmasına engel teşkil eder²³. Başka bir ifadeyle birden fazla idari işlemin biri vergi mahkemesinin diğeri de idare mahkemesinin görevine giriyorsa birden fazla idari işlemin iptali istemiyle tek bir dilekçe ile dava açılmaz. Zira görev hususu tek dilekçe ile dava açılmasına engel teşkil eder. Bu tür durumlarda vergi mahkemesine ayrı bir dilekçe ile idare mahkemesine de ayrı bir dilekçe ile dava açmak gerekir. Yine tek dilekçe ile dava konusu edilen işlemlerden biri yetki yönünden başka bir idari mahkemenin yetkisine bir diğeri işlem de başka bir idari mahkemenin yetkisine giriyorsa yine bu durumda da tek dilekçe ile dava açılmaz. Her bir idari işlem için yetki yönünden bağlı olduğu idari mahkemede ayrı ayrı dava açılmalıdır. Görevli ve/veya yetkili mahkemenin değiştiği tek bir durumda birden fazla işlemin iptali istemiyle tek bir dilekçe ile dava açılabilir. O da Danıştay Kanunu'nun 24. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendinde belirtildiği üzere; Bakanlıklar ile kamu kuruluşları veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca çıkarılan ve ülke çapında uygulanacak düzenleyici işlemlere²⁴ karşı açılacak iptal davası ile birlikte bu düzenleyici işlem uyarınca tesis edilen uygulama işlemine karşı tek dilekçe ile dava açılır. Hem düzenleyici hem de uygulama işlemine karşı tek dilekçeyle açılan davanın görüm ve çözümü de

bir parsel için farklı dilekçelerle ayrı ayrı davaların açılması gerektiği..." (yayımlanmamıştır).

²³ ÜSTÜN Gül, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununda Bağlantılı Davalar ve Aynı Dilekçeyle Dava Açılabilir Haller, XII Levha Yayınları, İstanbul, 2018, s. 133.

²⁴ Düzenleyici işlem konusunda ayrıntılı bilgi için bakınız. GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref – TAN, Turgut, İdare Hukuku, C. I, Genel Esaslar, Turhan Kitabevi, Güncelleştirilmiş 14. Baskı, Ankara 2021, s. 88 ve devamı.

Danıştay Kanunu'nun 24/1-(c) maddesi hükmü uyarınca Danıştay'ın görevine girer.

Tek dilekçe ile bir mahkemeye dava açılır. Zira aynı dilekçe ile birden fazla mahkemeye dava açılması durumunda derdestlik gündeme gelir. Aralarında maddi veya hukuki yönden bağıllık ya da sebep-sonuç ilişkisi bulunsa bile her bir idari işleme ilişkin uyuşmazlığı çözümlenmeye görevli ve/veya yetkili mahkemenin değiştiği durumlarda birden fazla idari işleme karşı tek dilekçeyle dava açılmaz. Her bir idari işleme karşı görevli ve/veya yetkili olan mahkemeye ayrı ayrı dava açılmalıdır. Bunun tek istisnası da ifade ettiğimiz üzere; bakanlıklar ile kamu kuruluşları veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının çıkarılan ve ülke çapında uygulanacak düzenleyici işlemler ile bu düzenleyici işleme dayanılarak tesis olunan bireysel (uygulama) işlemleridir. Zira ülke çapında uygulanacak düzenleyici işleme karşı Danıştay Kanunu'nun 24. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi hükmü uyarınca Danıştaya açılır ve Yüksek Mahkeme de ilk derece mahkemesi sıfatıyla uyuşmazlığı karara bağlar. Düzenleyici işleme dayanılarak çıkarılan uygulama işleminin görüm ve çözümünde yetkili mahkeme İYUK'un 32-37. maddelerine göre belirlenir. Ancak düzenleyici işlem ile uygulama işleminin birlikte tek dilekçe ile dava konusu edilmesi durumunda uyuşmazlığı çözümlenecek görevli ve yetkili yargı yeri değişir. Her ne kadar uygulama işlemine karşı açılan davanın görüm ve çözümü Danıştayın görevinde olmasa da ülke çapında uygulanacak düzenleyici işlem ile uygulama işleminin birlikte dava konusu edilmesi durumunda uyuşmazlık ilk derece mahkemesi sıfatıyla Danıştayca çözümlenir²⁵.

²⁵ Antalya 4. İdare Mahkemesinin 14.10.2021 tarih ve E. 2021/1055, K. 2021/665 sayılı kararı, "... bedel hatası düzeltilmek suretiyle tarafına yeni tapu senetlerinin verilmesi istemiyle yapılan 22.05.2020 tarihli başvurunun reddine ilişkin 01.06.2020 tarih ve E.1274510 sayılı Muratpaşa Kaymakamlığı Tapu Müdürlüğü işlemi ve bu işlemin dayanağı olan Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nün 30.05.2019 tarih ve 2019/5 (1799) sayılı genelge eki kılavuzun D-Değer Tespiti paragrafının 2. maddesinin 5. paragrafı ile Tapu Sicil Müdürlüklerince Düzenlenen Resmî Senetlere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 7. maddesinin 1. fıkrasının (ğ) bendinin iptaline karar verilmesi istemiyle iş bu davanın açıldığı, ancak iptali istenilen Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nün 30.05.2019 tarih ve 2019/5 (1799) sayılı genelge eki kılavuzun D-Değer Tespiti paragrafının 2.

İYUK'un 5. maddesine göre, birden fazla kişinin tek dilekçe ile dava açması halinde söz konusu kişilerin hak veya menfaatlerinde iştirak bulunmaz ve davaya yol açan maddi olay veya hukuki sebepler de aynı olmazsa ilgili idari mahkemece dava dilekçesinin reddine karar verilir. Nitekim birden fazla davacı tarafından tahsis edilen pazar yerlerini beş ay boyunca kullanmadıklarından bahisle tahsislerinin iptaline karar verilmesine ilişkin ... Belediye Encümeni kararının iptali istemiyle dava açılmıştır. Söz konusu davada, dava açan kişilerin hak veya menfaatlerinde iştirak bulunmadığı tespiti yapılmıştır. Bu nedenle hak veya menfaatlerinde iştirak bulunmayan davacıların ayrı ayrı dilekçelerle dava açması gerekirken tek dilekçe ile dava açmasının İYUK'un 5. maddesine uygun olmadığına ve dava dilekçesinin reddine karar verilmiştir²⁶.

Dava dilekçelerinin İYUK'un 3. ve 5. maddelerine uygun olup olmadığı hususu ilk inceleme aşamasında ilgili idari mahkemece incelenir. Sadece ilk inceleme aşamasında değil aynı zamanda dava dilekçelerinin İYUK'un 3. ve 5. maddelerine uygun olup olmadığı hususu da dâhil olmak üzere görev ve yetki, ehliyet, idari merci tecavüzü gibi İYUK'un 14. maddesinin 3. fıkrasında sayılan bu hususlar, söz konusu maddenin 6. fıkrası hükmü uyarınca davanın her aşamasında

maddesinin 5. paragrafı ile Tapu Sicil Müdürlüklerince Düzenlenen Resmî Senetlere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 7. maddesinin 1. fıkrasının (ğ) bendinin ülke çapında uygulanacak düzenleyici işlem mahiyetinde bulunması nedeniyle, bu işlemler ile bu işlemler uyarınca tesis edilen işleme karşı açılan davanın görüm ve çözümünde, yukarıda anılan Kanunun 24/1-c maddesi hükmü uyarınca Danıştay'ın görevli olduğu..." (yayımlanmamıştır).

²⁶ Antalya 4. İdare Mahkemesinin 14.10.2021 tarih ve E. 2021/1055, K. 2021/665 sayılı kararı, "... Antalya ili, Gazipaşa ilçesinde, fuar alanında Cuma günleri kurulan sebze-meyve pazarında davacılar tahsis edilen pazar yerlerinin (...: İç kısım 118-119; İç kısım 120-121 numaralı yerler) beş ay kullanılmadığından bahisle tahsislerinin iptaline ilişkin tesis edilen 02/10/2018 tarihli, 234 sayılı Gazipaşa Belediye Encümeni kararının iptali istemiyle bakılan dava açılmış ise de; davacıların hak veya menfaatlerinde iştirak bulunmadığı, bu nedenle, birlikte dava açamayacakları nazara alındığında, ayrı dilekçelerle dava açılması gerekirken tek dilekçe ile dava açılmasının 2577 sayılı Kanun'un 5. maddesine uygun olmadığı...2577 sayılı Kanun'un 5. maddesi hükmüne uygun bulunmayan dava dilekçesinin, aynı Kanun'un 15. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendi hükmü uyarınca bu kararın bildirim tarihinden itibaren otuz (30) gün içinde her bir davacı için ayrı dilekçe ile yeniden dava açılmak üzere reddine,..." (yayımlanmamıştır).

idari mahkemeler tarafından dikkate alınır. Davanın her aşamasında söz konusu hususların tespiti halinde İYUK'un 15. maddesi hükmü uygulanır. Bu bağlamda yargı mercilerince, dava dilekçesinin İYUK'un 3. veya 5. maddelerine uygun olmadığına karar verilmesi durumunda davanın herhangi bir aşamasında dava dilekçesinin reddine karar verilir (İYUK m. 15/1-d).

İYUK'un 3. ve 5. maddelerine uygun olmayan dava dilekçeleri hakkında dilekçenin reddine karar verilir. Verilen dilekçe ret kararları kesin olup herhangi bir itiraz yolu öngörülmemiştir. Davanın her aşamasında dilekçe ret kararı verildiği için uygulamada istinaf ve temyiz aşamasında dava dilekçesinin reddine karar verilmesi gerektiği belirtilerek ilk derece mahkemesi kararları bozulur²⁷. Söz konusu dilekçe ret kararı sonrasında yargılama süreci yeniden başlayacağı için bu durum yargılama süresinin uzamasına yol açar. Dilekçe ret kararı da ilgili mahkemenin dosyadan elini çekmesini sağlayan nihai bir karardır. Bu sebeple de dilekçe ret kararlarına karşı itiraz yolu öngörülmemelidir. Bu sayede dilekçesi reddedilen kişi öngörülen süre içerisinde ya dilekçe ret

²⁷ Danıştay 5. Daire Başkanlığının 30/05/2019 tarih ve E. 2016/22027, K. 2019/4027 sayılı kararı, (yayımlanmamıştır); Konya Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesinin 10.02.2021 tarih ve E. 2020/1723, K. 2021/263 sayılı kararı, "... *dava dilekçesinde sayılan köylerde yapıldığı ileri sürülen toplulaştırma işleminin tüm taşınmazlar yönünden iptali istenilmiş ise de, henüz Antalya 4. İdare Mahkemesi'nin 04.12.2017 tarihli ve E:2016/1257 K:2017/1373 sayılı kararının gereğinin yerine getirilmesi çalışmalarının devam ettiği, toplulaştırma işleminin idarece onaylandıktan sonra tapuda tescil edileceğinden, iptali istenilen toplulaştırma işleminin onay tarihi belirtilerek ve hangi parsel veya parseller yönünden iptali isteniyor ise parsel numarası yazılıp açıkça belirtilerek dava konusunun açık ve net bir şekilde ortaya konulması gerekirken, dava konusu edilen toplulaştırma işleminin onay tarihi ve iptali istenilen toplulaştırma işleminin hangi parsellere ilişkin olduğu belirtilmeden, dilekçede sayılan köylerdeki tüm taşınmazlar hakkındaki toplulaştırmanın iptalinin istenildiği, bu şekilde dava konusunun açık ve net bir şekilde ortaya konulmadığı görülmekle, dava dilekçesinin 2577 sayılı Kanunun 3. maddesine uygun olmadığı...2577 sayılı Kanunun 3. maddesine uygun olmayan dava dilekçesi esas alınarak verilen istinafa konu kararda usule uyarlık bulunmamakta olup, mahkemece dava konusunun açık ve net bir şekilde ortaya konulmasını sağlamak üzere dava dilekçesinin reddine karar verilmek üzere dava dosyasının mahkemesine iade edilmesi gerektiği..." (yayımlanmamıştır).*

kararına karşı itiraz hakkını kullanır ya da yenileme hakkını kullanmak suretiyle dava dilekçesini yenileyerek davasını yeniden açar.

Dilekçe ret kararı ilk bakışta dava açan kişinin aleyhine gibi görünse de diğer yandan dava açan kişiye davasını yenileme hakkı verir. Dilekçesi reddedilen kişi, yeniden dava açmak üzere dilekçesini yenileme hakkına sahip olur. Dilekçesini yenileme yanında davasını da yenileme hakkına sahip olur. Yenileme dilekçesinin konusunun reddedilen dilekçe ile aynı ya da benzer olması gibi bir zorunluluk söz konusu olmayıp, yenileme dilekçesi ile davanın konusu da değiştirilebilir. Bu bağlamda dilekçe ret kararını tümüyle davacı aleyhine düşünmek yersiz olup, yenileme hakkı verilmesi sebebiyle aynı zamanda lehine bir durum olarak da değerlendirmek gerekir.

IV. DİLEKÇE RET KARARI SONRASINDA DAVA AÇMA SÜRESİ NE OLMALIDIR?

1982 Anayasası'nın 36. maddesi hak arama hürriyetini düzenlemiştir. Bu maddeye göre herkes, meşru vasıta ve yollardan yargı mercileri önünde hak arama hürriyetine sahiptir. Ancak hak arama hürriyetinin de her mahkeme için belirli bir süresi vardır. Hak arama konusuna göre ilgili mahkemeye süresi içinde başvuru yapılmalıdır. Belirtilen süre içinde ilgili mahkemeye başvurulmaması hak kaybına sebep olur. Başka bir ifadeyle, süresi içinde ilgili mahkemeye başvurulmaması, o hakkın düşmesi ve bir daha yargı önüne getirilememesi anlamına gelir.

İdari mahkemelerde dava açılması belli bir süreyle sınırlandırılmıştır. Sınırlandırılan bu süre idari dava açma süresi olarak adlandırılır. İdari mahkemelerde dava açma süresi, idari davaların geçerli bir şekilde açılabilceği ve mahkemelerce incelenebileceği kanunen sınırlı olarak belirlenmiş zaman dilimi olarak ifade edilir²⁸. İdari işlem ve eylemlere karşı iptal ve tam yargı davası açılabilmesinin belli bir süreye bağlanmasının iki sebebi vardır. Birinci sebep; idare edilen kişilere, haklarında tesis edilmiş olan bir idari işlem ve/veya idarenin herhangi bir eyleminin hukuka uygun olup olmadığını, bu işlem ve/veya eyleme dava açmasının gerekip gerekmediğini düşünme ve

²⁸ ÖNGÖREN, Gürsel, Türk Hukukunda İdari Dava açma Süreleri, Kazancı Hukuk Yayınları, No: 74, İstanbul, 1990, s. 6.

araştırma imkânı vermek olup, ikinci sebebi ise, idarelerin işleyişinde istikrar sağlanmasıdır²⁹.

Doktrinde kabul edilen görüş, idari yargılama usulünde dava açma süresinin hak düşürücü sürelerden olduğu yönündedir³⁰. Dava açma süresinin hak düşürücü süre olmadığını, söz konusu sürenin kamu hukukuna özgü sui generis bir kurum olduğunu savunan görüşler de vardır³¹. Bunların yanında dava açma süresinin ne hak düşürücü ne de sui generis olduğu; yalnızca düzenleyici süre niteliğinde olduğu da ifade edilmiştir³².

Davanın açılış aşamasında davanın süresinde açılıp açılmadığı hususu ilk inceleme konuları arasında yer alır ve öncelikle incelenir. Dava açma süresi kamu düzeni ile ilgili olduğu için, kanunlarda öngörülen dava açma süresi içinde dava açılmadığı zaman, bir kimsenin haklılığı ne kadar açık olursa olsun, o kimse idareden o hakkı dava suretiyle elde edemez. İlgili idare aleyhine dava açmış olsa bile, açılan dava, idari mahkemeler tarafından, süresinde dava açılmaması sebebiyle süre aşımı yönünden reddedilir.

Bir davanın süresinde açılıp açılmadığının davanın açılış aşamasında incelenmesi sonraki aşamalarda incelenmeyeceği anlamına gelmemelidir. Sadece davanın açılış aşamasında ilk derece mahkemeleri tarafından değil, aynı zamanda hem istinaf hem de temyiz aşamasında bir davanın süresinde açılıp açılmadığı yargı yerleri tarafından re'sen incelenir. (İYUK'un 14. maddesinin 6. fıkrası). Şayet dava süresinde

²⁹ Danıştay 1. Dava Dairesinin 29.02.1938 tarih ve E. 1936/337, K.1938/444 sayılı kararı, Danıştay Kararlar Dergisi, S. 5, s. 126; “İtirazlar için bir müddet baz’ındaki hikmet, hükümet, muamelatına istikrar vermektir.”

³⁰ ONAR, Sıddık Sami, İdare Hukukunun Umumi Esasları, C. I,II, III, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1966, s. 1961; GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref - DİNÇER, Güven, İdari Yargılama Usulü, Turhan Kitabevi, Ankara, 1996, s. 197; TAN, Turgut, İdare Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara, 2011, s. 1002; YENİCE, Kazım - ESİN, Yüksel, Açıklamalı, İçtihatlı, Notlu İdari Yargılama Usulü, Arısan Matbaacılık, Ankara, 1983, s. 164.

³¹ ÇIRAKMAN, Erol, “İdari Davalarda Süre”, İdare Hukuku ve İdari Yargı ile İlgili İncelemeler I, Danıştay Tasnif ve Yayın Bürosu Yayınları No. 21, Güneş Matbaası, Ankara, 1976, s. 191.

³² ULER, Yıldırım, “Yönetmelik Yargıda Dava Süreleri”, I. Ulusal İdare Hukuku Kongresi, Birinci Kitap, İdari Yargı, 1-4 Mayıs 1990, Ankara, s. 213.

dava açılmamış ise, davanın süre aşımı yönünden reddine karar verilir. Davalı idarenin, davanın süresinde açılmadığını ileri sürmesi gerekmeyp davanın her safhasında ilgili mahkemece re'sen araştırılır. Nitekim Danıştay İçtihadı Birleştirme Kurulu kararında da; davanın süresinde açılıp açılmadığı sadece dava hakkında karar verilmeye kadar değil; bilakis karar düzeltme aşamasında da, davanın taraflarınca ileri sürülmesi bile, yargı organlarınca kendiliğinden dikkate alınacağını vurgulamıştır³³.

İdari mahkemelerde hangi süreler içerisinde dava açılması gerektiği İYUK'un 7. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu madde hükmü uyarınca, idari mahkemelerde dava açma süresi, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde, Danıştay ile idare mahkemelerinde 60 gün olarak, vergi mahkemelerinde ise 30 gün olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda kanun koyucu tarafından "*Dava açma süresi*" başlığı altında İYUK'un 7. maddesinde düzenlenen bu sürelerden Danıştay ve idare mahkemesindeki dava açma süresi olan 60 günlük süre ile vergi mahkemelerindeki dava açma süresi olan 30 günlük süre idari yargıdaki genel dava açma süreleridir³⁴. Genel dava açma süresi konusunda idari dava türlerinden iptal ve tam yargı davası arasında herhangi bir ayırım yoktur³⁵. Başka bir ifadeyle, mahkemesi aynı olmak üzere hem iptal hem de tam yargı davaları aynı dava açma sürelerine tabidir.

Davanın her aşamasında dilekçe ret kararı verilebilir. İdari mahkemelerde açılan davalarda ilk aşamada incelenmesi gereken hususlardan biri de, davanın süresinde açılıp açılmadığıdır. Zira idari davalarda dava açma süresi, davanın ön koşullarından biri olup, görev konusu gibi dava açma süresi de kamu düzeni ile ilgilidir. Davanın kanunda öngörülen süresi içinde açılmaması durumunda idari mahkemelerce davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar verilir.

³³ Danıştay İçtihadı Birleştirme Kurulunun 24.02.1973 tarih ve E. 1970/1, K.1973/1 sayılı kararı, 13.10.1973 tarih ve 14684 sayılı Resmi Gazete.

³⁴ KAPLAN, Gürsel, İdari Yargıda Dava Açma Süreleri, Turhan Kitabevi, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Ankara, 2011, s. 84.

³⁵ YENİCE, Kazım - ESİN, Yüksel, Açıklamalı, İçtihatlı, Notlu İdari Yargılama Usulü, Arısan Matbaacılık, Ankara, 1983, s. 228.

Dilekçe ret kararı sonrasında yenilenecek dilekçelerde ya da yeni açılacak davalarda, idari yargıda genel dava açma süresini düzenleyen 7. madde düzenlemesinden farklı olarak, dava açma süresi de İYUK'un 15. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendinde ayrıksı olarak düzenlenmiştir. Söz konusu maddede, dava dilekçesinin İYUK'un 3. ve 5. maddesine uygun olmaması halinde 30 gün içinde yenilenmek üzere dilekçenin reddine karar verileceği düzenlenmiştir. Dolayısıyla dilekçe ret kararının tebliğini izleyen günden itibaren 30 gün içinde dilekçe yenilenmelidir. Başka bir ifadeyle söz konusu 30 günlük süre içinde dava açılmalıdır. Kanun koyucu tarafından İYUK'un 3. ve 5. maddesine uygun olmayan dava dilekçesinin noksanlıklar giderilmek suretiyle dilekçe ret kararının tebliğinden itibaren 30 gün içerisinde dava açılmak üzere dilekçenin reddine karar verileceği açıkça düzenlenmesine rağmen dilekçe ret kararının tebliğinden sonra 30 günlük süre geçtikten sonraki yaptırımın ne olacağı düzenlenmemiştir. Dilekçe ret kararından sonra 30 günden fazla süre geçti ise yaptırımını ne olmalıdır?

Dava açma süresi kamu düzenine ilişkin olup hak düşürücü süredir. İdari mahkemelerde dilekçe ret kararının tebliğinden itibaren 30 günlük süre içerisinde dava açılmazsa –dava dilekçesi yenilenmez ise-davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar verilir³⁶. Başka bir deyişle,

³⁶ Gaziantep 2. İdare Mahkemesinin 02.01.2020 tarih ve E. 2019/1097, K. 2020/1 sayılı kararı, "... Kilis İl Emniyet Müdürlüğü emrinde polis memuru olarak görev yapan davacı tarafından, Antalya İl Emniyet müdürlüğü emrinde görev yaptığı döneme ilişkin olarak hakkında başlatılan soruşturma sonucunda, 7068 sayılı Kanun'un 8/7. maddesi uyarınca ayrı ayrı iki kez "meslekten çıkarma" ile tecziyesine ilişkin 29/05/2014 tarih ve 2014/168 sayılı Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulu Kararının daha önce Mahkememizin E:2014/721 sayılı dosyasında dava konusu yapıldığı, Mahkememizin 28/05/2015 tarih ve 2014/721 Esas, 2015/553 sayılı kararının Danıştay 5. Daire Başkanlığının 30/05/2019 gün ve 2016/22027 Esas, 2019/4027 sayılı kararı ile bozulması üzerine Mahkememiz tarafından bozma kararına uyularak dilekçenin anılan Kanununun 5. maddelerine uygun olmadığı gerekçesiyle verilen 24.10.2019 tarih, E:2019/997, K:2019/1002 sayılı sayılı "Dilekçe Ret (5. madde)" kararının davacıya 12.11.2019 tarihinde tebliğ edildiği, "Dilekçe Ret" kararının yenilenmesi mahiyetinde olan bu davanın ise 30 günlük yenileme süresinin son günü olan 12.12.2019 tarihi geçtikten sonra 13.12.2019 tarihinde mahkeme kayıtlarına giren dava dilekçesi ile açıldığı.. Bu durumda, yukarıda metnine yer verilen Kanun maddesi gereğince "Dilekçe Ret" kararının yenilenmesi mahiyetinde açılacak davanın, kararın tebliği tarihini izleyen günden itibaren 30 gün içerisinde yani bu davada en geç 12.12.2019 Perşembe

dilekçe ret kararının tebliğini izleyen günden itibaren İYUK'un 15. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendinde belirtilen 30 günlük süre geçirildikten sonra dava açılması durumunda ilgili idari mahkemece davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar verilir³⁷. Söz konusu husus kanun koyucu tarafından açıkça düzenlenmeyip yargısal içtihatlarla getirilmiştir. Zira İYUK'ta bu konuda herhangi bir yaptırım öngörülmediği için İYUK'un 7. maddesindeki genel dava açma süresi içinde dava açılması durumunda açılan davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar verilmemelidir. Kanımızca, İYUK'un 15. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendinde düzenlenen 30 günlük dilekçe yenileme süresi hak düşürücü sürelerden sayılmayıp, düzenleyici sürelerden sayılmalıdır.

Kanun koyucu tarafından düzenlenen 30 günlük dilekçe yenileme süresi içinde dava dilekçesi yenilenmez ise süre aşımı yönünden davanın reddine karar verilmemelidir. Ancak dava dilekçesinin yenilenmesi için uzun bir süre de öngörülmemelidir. Zira hukuki istikrar ilkesi uyarınca idareler sürekli olarak dava tehdidi altında bırakılmamalıdır. Bu bağlamda dilekçe ret kararından sonra dilekçenin yenilenmesi makul süre içinde yapılmalıdır. Yenileme dilekçesi de olsa dilekçe ret kararı sonrasında açılan dava, yeni esas numarası alınması ve yeniden harç alınması suretiyle açılan yepyeni bir davadır. Zira dilekçe ret kararı

tarihine kadar açılması gerekirken, bu süre geçtikten sonra 13.12.2019 tarihinde kayıtlara giren dilekçe ile açılan işbu davada süre aşımı bulunduğundan işin esasını inceleme olanağı bulunmadığı..." (yayımlanmamıştır); Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 5. İdari Dava Dairesinin 04.02.2021 tarih ve E. 2021/115, K. 2021/236 sayılı kararı, (yayımlanmamıştır).

³⁷ Antalya 1. İdare Mahkemesinin 14.09.2012 tarih ve E. 2012/1028, K. 2012/1066 sayılı kararı, "... davaya konu işlemin iptali ve maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi istemiyle daha önce mahkememizde açılan davada dilekçenin 2577 sayılı Yasanın 3. maddesine uygun olmadığı gerekçesiyle 16.02.2012 tarih ve E: 2012/152, K: 2012/101 sayılı kararı ile dilekçenin reddine karar verildiği; dilekçenin yenilenmesi sonucunda Mahkememizin 2012/418 Esas sayısına açılan dava dilekçesinin yine Mahkememizin 11.04.2012 tarih ve E: 2012/418, K: 2012/462 sayılı kararıyla 2577 sayılı Yasanın 3. maddesine uygun olmadığı gerekçesiyle tekrar dilekçenin reddine karar verildiği ve bu kararın 18/05/2012 gününde davacıya tebliğ olduğu, bu karar üzerine otuz günlük süre dolduktan sonra 16/07/2012 tarihinde Mahkememiz kaydına giren dilekçe ile davanın yenilendiği...davacının dilekçe ret kararının kendisine tebliğ tarihi olan 18.05.2012 tarihinden itibaren 30 gün içinde yenileme dilekçesi vermesi gerekirken bu süre geçirildikten sonra açılan davada süre aşımı bulunduğu..." (yayımlanmamıştır).

sonrası yenilenen dilekçeler için Danıştay ile idare mahkemelerinde yeni başvuru ve karar harcı, vergi mahkemelerinde ise başvuru harcı alınır. Harç alınmasının istisnası ise yine kanun koyucu tarafından öngörülmüştür. O da İYUK'un 15. maddesinin 3. fıkrası düzenlemesidir. Söz konusu düzenlemeye göre sadece dava dilekçesinin İYUK'un 3. maddesine göre reddi halinde ayrıca harç alınmaz. Ancak İYUK'un 3. maddesi haricinde 5. maddesine göre veya 3 ve 5. maddesine göre dilekçenin reddedilmesi durumunda yeniden harç alınır. Bu bağlamda hem Danıştay'da hem idare mahkemelerinde dava açma süresi genel dava açma süresi olan 60 gün olduğu için Danıştay ve idare mahkemelerinde dilekçe ret kararından sonra yenileme süresi 30 gün değil de makul süre olarak genel dava açma süresi olan 60 gün olarak belirlenmelidir. Şayet genel dava açma süresi olan 60 günlük süre geçtikten sonra dilekçe yenilenmiş ise böyle bir durumda yenilenen dilekçe ile açılan davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar verilmesi isabetli olur. Öte yandan vergi mahkemesince verilen dilekçe ret kararından sonra yeniden açılan davada, dilekçe yenileme süresinin, vergi mahkemesinde dava açma süresi 30 gün olduğu için makul olan yenileme süresi de 30 gün olmalıdır. Zira vergi mahkemelerinde genel dava açma süresi İYUK'un 7. madde düzenlemesi doğrultusunda zaten 30 gündür.

SONUÇ

Dava dilekçeleri bir davanın anahtarıdır. Zira idari yargılama usulünde yargılama süreci dava dilekçelerinin ilgili mahkemeye verilmesiyle veya UYAP sistemi üzerinden dava dilekçesinin kaydedilmesiyle başlar. Dava dilekçelerinde bulunması gereken hususlar İYUK'un 3. maddesinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Söz konusu hususların dilekçede bulunmaması dilekçe ret sebebi sayılır. Ancak söz konusu hususların bir kısmının dava dilekçesinde bulunmaması ve/veya dilekçeye eklenmemesi dilekçe ret sebebi sayılmamalıdır. Zira idari yargılama usulünde re'sen araştırma ilkesi geçerli olduğu için idari işlem, idari işlemin yazılı bildirim tarihi ile idari işlemin sebebi ve dayandığı deliller ilgili mahkemece araştırılabilir. Söz konusu hususlar ilgili idari mahkemece kolayca araştırılarak bulunacağı için dilekçe ret kararı verilmesi sonucunda yargılama süreci de sekteye uğratılmamış olur.

UYAP sisteminin sağladığı kolaylıklardan biri de dava açan gerçek kişinin MERNİS adresinin sisteme kayıtlı olmasıdır. Bu sebeple dava dilekçesinde gerçek kişi davacının adresi ve unvanının yazılmaması dilekçe ret sebebi sayılmamalıdır. Bunun yanında gerçek kişi davacının dava dilekçesinde isminin ve soyadının bile yazılmasına gerek olmayıp, sadece Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasının yazılması yeterli olur.

Herkes yargı mercileri önünde hak arama hürriyetine sahiptir. Yargı mercileri önünde herkes dava açma hakkına sahip olduğundan bu hak dava dilekçeleri ile kullanılır. İdari mahkemelerde davacı olmayı sağlayan dava dilekçeleri sadece İYUK'un 3. maddesine uygun olmayıp aynı zamanda İYUK'un 5. maddesine de uygun olmalı ve söz konusu maddelerdeki şekil şartlarını sağlamalıdır. Söz konusu maddelere uygun olmayan dava dilekçesinin reddine karar verilir. Dilekçe ret kararları kesin karar olduğundan dolayı, dilekçe ret kararı verilmek suretiyle sadece ilgili mahkeme değil itiraz yolu da öngörülmediğinden dolayı o dosyadan idari mahkemeler kesin olarak elini çekmiş olur. Hem istinaf hem de temyiz aşamasında verilen dilekçe ret kararları sonucunda yargılamada başa döndüğü için bu durum da yargılama sürecinin uzamasının önüne geçilmesi için dilekçe ret kararlarına karşı itiraz yolu öngörülmelidir.

Dilekçe ret kararının tebliğinden itibaren 30 günlük süre geçirildikten sonra yenilenirse davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar verilir. İdari yargılama usulünde dava açma süresi hak düşürücü süredir. Bu sebeple süresi geçirildikten sonra yenilenen dilekçe konusu hakkında bir daha hak iddia edilemez. Bu bağlamda söz konusu sürenin 30 gün değil de genel dava açma süresi olan 60 gün olarak düzenlenmesi isabetli olur. Zira dava dilekçesinin reddi üzerine 30 günlük süre içerisinde dilekçenin yenilenmemesi üzerine yaptırımının ne olacağı kanun koyucu tarafından düzenlenmemiştir. Dilekçe ret kararı sonrasında davayı yenilemek adına yargısal içtihatlarla öngörülen 30 günlük sürenin hak düşürücü değil düzenleyici bir süre olarak yorumlanması gerekir. Dilekçe ret kararı sonrasında 30 günlük süre geçirildikten sonra açılan davada hak kaybına sebebiyet vereceği için söz konusu süre genel dava açma süresi olan 60 gün olmalıdır.

Dilekçe ret kararı ilk bakışta dava açan kişinin aleyhine gibi görünse de diğer yandan dava açan kişiye davasını yenileme hakkı verir. Dilekçesi reddedilen kişi, yeniden dava açmak üzere dilekçesini

yenileme hakkına sahip olur. Dilekçesini yenileme yanında davasını da yenileme hakkına sahip olur. Yenileme dilekçesinin konusunun reddedilen dilekçe ile aynı ya da benzer olma gibi bir zorunluluk söz konusu olmayıp, yenileme dilekçesi ile davanın konusu da değiştirilebilir. Bu bağlamda dilekçe ret kararını davacı tümüyle davacı aleyhine düşünmek yersiz olup, yenileme hakkı verilmesi sebebiyle aynı zamanda davacı lehine bir durum olarak da değerlendirmek gerekir.

KAYNAKÇA

AKYILMAZ, Bahtiyar – SEZGİNER, Murat – KAYA, Cemil, Türk İdari Yargılama Hukuku, Savaş Yayınevi, Yenilenmiş 7. Baskı, Ankara, Ekim 2022.

ASLAN, Zehreddin (Editör), Açıklamalı ve İçtihatlı İdari Yargılama Usulü Kanunu, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.

CANDAN, Turgut , Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara, 2006.

COŞKUN, Sabri – KARYAĞDI, Müjgan, İdari Yargılama Usulü Örnek İçtihatlar-Yorumlar, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2001.

ÇAĞLAYAN, Ramazan, İdari Yargılama Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 9. Baskı, Ankara, 2017.

ÇIRAKMAN, Erol, “İdari Davalarda Süre”, İdare Hukuku ve İdari Yargı ile İlgili İncelemeler I, Danıştay Tasnif ve Yayın Bürosu Yayınları No. 21, Güneş Matbaası, Ankara, 1976, s. 190-217.

GÖZLER, Kemal, İdare Hukuku, C. I, Ekin Yayınları, İkinci Baskı, Bursa, 2009.

GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref - DİNÇER, Güven, İdari Yargılama Usulü, Turhan Kitabevi, Ankara, 1996.

GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref – TAN, Turgut, İdare Hukuku, C. I, Genel Esaslar, Turhan Kitabevi, Güncelleştirilmiş 14. Baskı, Ankara 2021.

KAPLAN, Gürsel, İdari Yargıda Dava Açma Süreleri, Turhan Kitabevi, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Ankara, 2011.

KAPLAN, Gürsel, İdari Yargılama Hukuku, Ekin Yayınları, Bursa, 2016.

OĞURLU Yücel, “Danıştay Kararları Işığında İdari Yargılama Usulünde Re’sen Araştırma İlkesi”, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 1, 1998, s. 120-133.

ONAR, Sıddık Sami, İdare Hukukunun Umumi Esasları, C. I,II, III, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1966.

ÖNGÖREN, Gürsel, Türk Hukukunda İdari Dava Açma Süreleri, Kazancı Hukuk Yayınları, No: 74, İstanbul, 1990.

ÖZTÜRK, Bahri – TÖNGÜR, Ali Rıza – ÇETİNTÜRK, Ekrem, Ceza ve Muhakeme Hukukunun Temel Kavramları II, Polis Akademisi Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 2021.

TAN, Turgut, İdare Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara, 2011.

TÜRKOĞLU ÜSTÜN, Kamile, İdari Yargılama Usulüne Hakim Olan İlkeler, Seçkin Yayınları, Ankara, Haziran 2019.

ULER, Yıldırım, “Yönetmelik Yargıda Dava Süreleri”, I. Ulusal İdare Hukuku Kongresi, Birinci Kitap, İdari Yargı, 1-4 Mayıs 1990, Ankara.

ÜSTÜN Gül, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununda Bağlantılı Davalar ve Aynı Dilekçeyle Dava Açılacak Haller, XII Levha Yayınları, İstanbul, 2018.

YASİN Melikşah, İdari Yargılama Usulünde İspat, XII Levha Yayınları, I. Baskı, İstanbul, Ağustos 2015.

YENİCE, Kazım - ESİN, Yüksel, Açıklamalı, İçtihatlı, Notlu İdari Yargılama Usulü, Arısan Matbaacılık, Ankara, 1983.

YILDIRIM, Turan – YASİN, Melikşah – KAMAN, Nur – ÖZDEMİR, H. Eyüp – ÜSTÜN, Gül – TEKİNSOY, Okay, İdare Hukuku, XII Levha Yayınları, Güncellenmiş 5. Baskı, İstanbul, 2013.

Yararlanılan İnternet Siteleri:

[http:// www.danistay.gov.tr](http://www.danistay.gov.tr).

[http:// www.dergipark.org.tr](http://www.dergipark.org.tr).

<https://kararlar.uyusmazlik.gov.tr>.

[http:// www.kitaplar.ankara.edu.tr](http://www.kitaplar.ankara.edu.tr).

[http:// www.mevzuat.gov.tr](http://www.mevzuat.gov.tr).

<https://www.normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>.

<https://portal.uyp.gov.tr>.

[http:// www.tbmm.gov.tr](http://www.tbmm.gov.tr).

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE DANIŞTAY İÇTİHATLARI BİRLEŞTİRME SİSTEMİ ¹

FROM PAST TO PRESENT THE SYSTEM OF UNIFICATION OF CONFLICTED JUDGMENTS OF THE COUNCIL OF STATE

Dr. Zeki UYSAL*

ÖZ

Hukuk devletlerinde hukuki güvenliğin ve hukukun üstünlüğünün gerekliliklerinden birisi, içtihat birliğinin sağlanmasıdır. Hem Anayasa Mahkemesi (AYM) hem de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında içtihat birliğini sağlama görevinin, ilgili yargı kolundaki yüksek mahkemeye düştüğünün pek çok defa vurgulanmış olduğu dikkate alındığında, Danıştay, öncelikle kendi daire ve kurullarının verdiği kararlar arasındaki birliği sağlamalıdır. Aksi bir durum olduğunda, bunu giderme görevi de yine Danıştaya aittir.

İdari yargı sistemimizde içtihat aykırılıklarını gidermek amacıyla yürürlüğe konulan içtihatları birleştirme sistemi, 90 yılı aşkın süredir kesintisiz bir şekilde uygulanmaktadır. Getirilen sistem, Danıştay daireleri veya kurullarınca verilen kararlar arasındaki içtihat aykırılıklarının Danıştay Kanununda öngörülen usul uyarınca Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu (DİBK) tarafından verilen kararlarla giderilmesine dair usul öngörmektedir.

Sistem, kuruluşundan bugüne değin kendisine ihtiyaç olmadığından, Anayasaya aykırı olduğuna kadar pek çok yönden sert eleştirilere maruz kalsa da anayasaya uygunluk denetiminden geçerek uygulamadaki yerini korumaktadır. İçtihat aykırılıklarının

Makalenin Geliş Tarihi : 10.10.2022

Makalenin Kabul Tarihi : 19.12.2022

¹ Bu makale “İdari Yargıda İçtihat Aykırılığının Önlenmesi ve Giderilmesi Usulü” isimli doktora tezinden türetilmiştir.

* Ankara 8.Vergi Mahkemesi Başkanı

zekiuyosal78@hotmail.com ORCID ID: 0000-0002-4861-025X